

Розвиток продуктивних сил і регіональна економіка

УДК 338.24:334.012.61

DOI <https://doi.org/10.5281/zenodo.20482944>

Розвиток інструментів державного регулювання та стимулювання малого підприємництва України в умовах ресурсних обмежень

Калач Ганна Миколаївна,

кандидат економічних наук, доцент кафедри управління та бізнес-адміністрування, Державний податковий університет, м. Ірпінь,
Україна

<https://orcid.org/0000-0002-6031-0591>

Прийнято: 12.05.2026 | Опубліковано: 30.05.2026

Анотація: *Мета.* Обґрунтування теоретико-методичних засад формування інтегрованої моделі державної підтримки малого підприємництва в Україні, яка базується на синергії фінансово-кредитних, фіскальних та цифрових інструментів для нівелювання деструктивного впливу ресурсних обмежень воєнного часу.

Методи. *Методологічну основу дослідження становлять методи системного й порівняльного аналізу, за допомогою яких типізовано ключові дефіцити бізнес-середовища. Застосування структурно-функціонального підходу дозволило оцінити дієвість наявних державних програм підтримки, а методи прогностичного моделювання та абстрагування було використано для визначення векторів трансформації регуляторної політики та оцінювання їхнього потенційного впливу на життєздатність підприємницького сектору.*

Результати. Здійснено детальну діагностику критичного звуження ресурсного базису вітчизняного малого бізнесу. Систематизовано та класифіковано чинники стримування ділової активності за джерелами їх походження на внутрішні, зовнішні та інституційні, виявлено їхній кумулятивний характер. Доведено, що традиційні фінансові, податкові та дерегуляційні механізми, попри короткостроковий стабілізаційний ефект, мають обмежену результативність через високу фрагментарність, складність адміністративного супроводу та низьку адресність. Обґрунтовано доцільність запровадження парадигми *data-driven* на основі аналізу великих даних та розширення сервісного функціоналу цифрових платформ взаємодії. Запропоновано комплекс прикладних рекомендацій, що передбачають впровадження гібридних фінансових інструментів (поєднання державних гарантій з краудфандингом), селективне податкове стимулювання інноваційної діяльності та розгортання «регуляторних пісочниць» для безпечного тестування нових бізнес-моделей. **Висновки.** Встановлено, що перехід від пасивного субсидування до концепції *smart-regulation* дозволить суттєво оптимізувати часові та транзакційні витрати суб'єктів господарювання.

Висновки. Доведено, що реалізація інтегрованого підходу забезпечить підвищення рівня фінансової інклюзії, прискорить технологічну модернізацію, мінімізує інституційні ризики та створить економічні передумови для природної детінізації та довгострокової стійкості малого підприємництва. Окреслено перспективні напрями подальших наукових пошуків, пов'язані з розробкою критеріїв диференціації податкових преференцій за рівнем енергоефективності МП та адаптацією інструментів до регіональної специфіки територіальних громад.

Ключові слова: стимулювання малого підприємництва;; інструменти стимулювання малого бізнесу; регуляторні пісочниці, економіка воєнного часу, післявоєнне відновлення, ресурсний дефіцит, ресурсоефективність.

Development of Instruments of State Regulation and Stimulation of Small Entrepreneurship in Ukraine under Resource Constraints

Hanna Kalach,

PhD in Economics, Associate Professor of the Department of Management And
Business Administration

State Tax University, Irpin, Ukraine

<https://orcid.org/0000-0002-6031-0591>

Abstract. Purpose. *The purpose of the study is to substantiate the theoretical and methodological foundations for the formation of an integrated model of state support for small entrepreneurship in Ukraine, based on the synergy of financial, credit, fiscal, and digital instruments aimed at mitigating the destructive impact of wartime resource constraints.*

Methods. *The methodological framework of the study is based on systemic and comparative analysis, which enabled the identification and classification of key business environment deficits. The application of a structural-functional approach made it possible to assess the effectiveness of existing state support programs. Methods of predictive modeling and abstraction were used to determine the trajectories of regulatory policy transformation and to evaluate their potential impact on the resilience of the entrepreneurial sector.*

Results. *A detailed diagnosis of the critical contraction of the resource base of domestic small business was carried out. The factors constraining business activity were systematized and classified by their origin into internal, external, and institutional categories, revealing their cumulative nature. It is demonstrated that traditional financial, fiscal, and deregulation mechanisms, despite their short-term stabilizing effect, remain limited in effectiveness due to high fragmentation,*

administrative complexity, and low targeting precision. The expediency of implementing a data-driven paradigm based on big data analytics and expanding the service functionality of digital interaction platforms is substantiated. A set of applied recommendations is proposed, including the introduction of hybrid financial instruments (combining state guarantees with crowdfunding mechanisms), selective tax incentives for innovation activities, and the deployment of regulatory sandboxes for the safe testing of new business models.

Conclusions. *It is established that the transition from passive subsidization to the concept of smart regulation will significantly optimize time and transaction costs for business entities. It is further demonstrated that the implementation of an integrated approach will enhance financial inclusion, accelerate technological modernization, reduce institutional risks, and create economic prerequisites for natural de-shadowing and the long-term sustainability of small entrepreneurship. Prospective directions for further research are outlined, focusing on the development of criteria for differentiating tax preferences based on SME energy efficiency levels and the adaptation of policy instruments to the regional specifics of local communities.*

Keywords: *stimulation of small entrepreneurship; instruments for stimulating small business; regulatory sandboxes; wartime economy; post-war recovery; resource deficit; resource efficiency.*

Постановка проблеми у загальному вигляді та її зв'язок з важливими науковими чи практичними завданнями. У сучасних умовах функціонування економіки мале підприємництво відіграє важливу роль у забезпеченні економічного зростання, формуванні конкурентного середовища, створенні нових робочих місць та підтримці соціально-економічної стабільності держави. Особливої актуальності розвиток малого бізнесу набуває в умовах воєнних викликів, макроекономічної нестабільності, інфляційних процесів, порушення логістичних ланцюгів, скорочення інвестиційної активності та обмеженого

доступу суб'єктів господарювання до фінансових, матеріальних і трудових ресурсів. У таких умовах ефективне функціонування малого підприємництва значною мірою залежить від дієвості інструментів державного регулювання та стимулювання, спрямованих на подолання ресурсних обмежень і забезпечення стійкості підприємницького сектору.

Попри наявність програм підтримки, чинна система характеризується фрагментарністю та низькою адаптивністю до криз. Більшість суб'єктів господарювання стикається з високим податковим навантаженням, інвестиційним дефіцитом та низьким рівнем цифровізації, що обґрунтовує необхідність модернізації інструментів державного впливу.

Наукова актуальність дослідження зумовлена потребою поглиблення теоретико-методичних підходів до оцінювання державного регулювання в умовах ресурсних обмежень на засадах інноваційного розвитку. Практичне значення полягає у розробці дієвих механізмів фінансового та податкового стимулювання для забезпечення економічної безпеки держави. Отже, необхідність формування гнучкої системи підтримки малого бізнесу визначає теоретичну та прикладну значущість роботи в сучасних економічних умовах.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. У науковій літературі останніх років значна увага приділяється питанням фінансових обмежень малого бізнесу, ефективності державної підтримки, цифрової трансформації та інституційного середовища розвитку підприємництва.

Так, у дослідженнях Small Business Economics підкреслюється, що обмежений доступ малих і середніх підприємств до фінансування є системним бар'єром їхнього зростання, особливо в умовах підвищення вартості кредитних ресурсів та посилення монетарної політики [1, р. 2–4]. У свою чергу, OECD у звіті щодо фінансування МСП зазначає, що у 2022–2024 рр. відбулося суттєве

погіршення умов кредитування, зокрема зростання вартості позикового капіталу та скорочення обсягів кредитування малого бізнесу, що прямо впливає на інвестиційну активність підприємств [2, р. 15–18].

У роботах *Journal of Business Venturing* наголошується, що ефективність державної підтримки малого бізнесу значною мірою залежить від якості інституційного середовища та узгодженості регуляторних інструментів, включаючи податкову, фінансову та інноваційну політику [3, р. 120–123]. Подібні результати отримано у дослідженнях *Technological Forecasting and Social Change*, де доведено, що цифрова трансформація підприємств є одним із ключових чинників подолання ресурсних обмежень і підвищення їхньої стійкості [4, р. 85–88].

У публікаціях *Journal of Cleaner Production* акцентується на необхідності інтеграції інструментів державної підтримки із принципами сталого розвитку та ресурсоефективності, що дозволяє забезпечити довгострокову конкурентоспроможність малого бізнесу [5, р. 310–312]. Основні перешкоди, які заважають малим і середнім підприємствам (МСП) здійснювати сталу цифрову трансформацію та напрямки державної підтримки цифрової трансформації МСП розглядаються у *Sustainability* [6, р. 1–19].

У дослідженні Scott Shane та S. Venkataraman підприємництво розглядається як самостійна сфера наукових досліджень, у межах якої ключова увага приділяється процесам виявлення, оцінювання та використання підприємницьких можливостей, а також ролі індивідуальних та інституційних чинників у розвитку підприємницької діяльності [7, р. 217–226].

Окремий напрям досліджень становлять праці, присвячені цифровізації малого бізнесу. Зокрема, у *Information & Management* доведено, що цифрові

технології суттєво зменшують транзакційні витрати та підвищують доступ МСП до фінансових ресурсів через цифрові платформи [8, р. 1-3].

Серед українських науковців проблематика державного регулювання економіки та підтримки підприємництва в умовах воєнних і ресурсних обмежень також є предметом активних досліджень. Зокрема, у статті М. Скрипниченко та Л. Кузнецової проаналізовано вплив воєнних дій на попит, пропозицію та макроекономічну динаміку України. Автори наголошують, що одним із ключових наслідків війни стало погіршення умов функціонування підприємницького сектору, зростання ресурсних обмежень та скорочення інвестиційної активності [9, с. 47–50].

Водночас у дослідженні О. Пригари та Л. Ярош-Дмитренко розглянуто стратегії адаптації бізнесу до нестабільного ринкового середовища в умовах воєнного стану. Автори підкреслюють, що для забезпечення стійкості малого бізнесу необхідними є державна підтримка цифровізації, спрощення регуляторних процедур та розширення фінансових інструментів підтримки підприємництва [10, с. 109–112].

Виділення невирішених раніше частин загальної проблеми. Незважаючи на значну кількість наукових досліджень, недостатньо розкритими залишаються питання комплексного оцінювання ефективності інструментів державного регулювання малого підприємництва в умовах ресурсних обмежень. Подальшого дослідження потребують проблеми інтеграції фінансових, податкових і цифрових механізмів підтримки, адаптації державної політики до кризових викликів та врахування регіональної специфіки розвитку малого бізнесу. Це зумовлює необхідність удосконалення інструментів державного регулювання та визначає актуальність даного дослідження.

Таким чином, існує наукова потреба у систематизації та вдосконаленні інструментів державного регулювання та стимулювання малого підприємництва, що визначає актуальність і новизну даного дослідження.

Формулювання цілей статті. Метою статті є систематизація інструментів державного регулювання та стимулювання малого підприємництва України в умовах ресурсних обмежень, виявлення їхніх ключових обмежень та обґрунтування напрямів їх удосконалення на основі інтеграції фінансових, податкових та цифрових механізмів підтримки. Реалізація зазначених завдань сприятиме формуванню науково обґрунтованих підходів до вдосконалення державної політики підтримки малого підприємництва в Україні.

Виклад основного матеріалу дослідження. Сучасний етап розвитку малого підприємництва (МП) в Україні характеризується безпрецедентним рівнем невизначеності, що зумовлено поєднанням системних трансформаційних зрушень та впливом воєнного стану, який суттєво ускладнив функціонування бізнес-середовища. У цих умовах стратегічним орієнтиром державної політики визначено відновлення, забезпечення сталого розвитку та цифрову трансформацію малого і середнього підприємництва, що закріплено у відповідній урядовій стратегії [11]. Для формування ефективних інструментів державного стимулювання першочерговим завданням виступає діагностика ресурсних обмежень суб'єктів господарювання, які на сучасному етапі є ключовим фактором стримування ділової активності та інвестиційного потенціалу малого бізнесу.

Аналіз статистичних даних та звітів Державної регуляторної служби України і Міністерства економіки свідчить про критичне звуження ресурсного базису малого підприємництва за трьома основними напрямками. По-перше, фінансовий дефіцит залишається найбільш гострою проблемою: понад 60% суб'єктів малого підприємництва відчують нестачу власних коштів для

відновлення та розвитку діяльності. Висока вартість позикового капіталу та жорсткі вимоги банків до забезпечення кредитів фактично обмежують доступ мікропідприємств до класичного банківського фінансування [12, с. 28]. По-друге, спостерігається кадровий дефіцит, спричинений міграційними процесами та мобілізаційними викликами, що призвело до суттєвого дисбалансу на ринку праці. Нестача кваліфікованих працівників обмежує можливості впровадження інновацій, оскільки малі підприємства не мають достатніх ресурсів для системного навчання та підвищення кваліфікації персоналу. По-третє, інфраструктурні обмеження, пов'язані з руйнуванням виробничих потужностей та релокацією бізнесу, формують додатковий фінансовий тиск на бізнес, оскільки потребують значних інвестицій у відновлення та автономізацію діяльності, що призводить до вилучення обігових коштів із операційного процесу [13, с. 54].

Для систематизації чинників впливу та обґрунтування точкових державних інтервенцій нами запропоновано класифікацію обмежень, з якими стикається малий бізнес, за джерелом їхнього виникнення (див. табл. 1).

Таблиця 1.

Класифікація ключових обмежень розвитку малого підприємництва в умовах ресурсного дефіциту

Тип обмежень	Ключові складові	Наслідки для підприємства
Внутрішні	Брак обігових коштів; низький рівень цифровізації; застаріла база.	Зниження конкурентоспроможності; операційна неефективність
Зовнішні	Криза енергопостачання; логістичні розриви; обмежений доступ до кредитів.	Зупинка виробничих циклів; втрата ринків збуту; зростання собівартості
Інституційні	Складність адміністрування; регуляторний тиск; нестабільність права.	Вихід бізнесу в «тіньовий» сектор; зростання часових витрат

Джерело: власна розробка автора

Системний аналіз виявлених обмежень свідчить, що внутрішні дефіцити часто є похідними від зовнішніх шоків. Державна політика має бути спрямована не лише на пряму фінансову підтримку, а й на цифрову оптимізацію взаємодії з регуляторними органами, що дозволить нівелювати частину ресурсних витрат бізнесу.

На сучасному етапі в Україні сформовано систему державного регулювання та стимулювання малого підприємництва, що охоплює фіскальні, фінансово-кредитні та регуляторні механізми. Водночас кризові умови воєнного періоду актуалізують потребу не лише в розширенні інструментів підтримки, а й у переоцінці їх практичної ефективності.

Базовим елементом підтримки залишається спрощена система оподаткування, доповнена в умовах війни тимчасовими податковими пільгами для окремих категорій підприємців [14, с. 42]. Такі заходи спрямовані на зниження податкового навантаження та збереження ліквідності бізнесу. Водночас ключову роль відіграють фінансово-кредитні інструменти, насамперед програма «Доступні кредити 5-7-9%», адаптована до потреб релокації підприємств та забезпечення енергетичної автономності [15, с. 54]. Додатково функціонує грантова програма «єРобота», орієнтована на створення нових мікропідприємств і розвиток переробного сектору [16, с. 36-47]. Регуляторна складова державної політики базується на дерегуляції та спрощенні процедур ведення бізнесу шляхом запровадження декларативного принципу господарської діяльності та обмеження планових перевірок.

Разом із тим проведений аналіз свідчить, що результативність зазначених інструментів в умовах гострого ресурсного дефіциту залишається обмеженою. Однією з головних проблем є складність доступу малого бізнесу до ліквідності, оскільки значна частина підприємств не відповідає критеріям банків щодо фінансової стійкості [15, с. 58]. Унаслідок цього найбільш уразливі суб'єкти

підприємства часто залишаються поза межами фінансової підтримки. Додатковим бар'єром є складність адміністративних процедур отримання грантів та державної допомоги, що потребує додаткових витрат на консультаційний супровід [15, с. 59]. Недостатня інтеграція дерегуляційних заходів із цифровими інструментами моніторингу також підвищує ризики нерівномірного розподілу ресурсів та зростання корупційних практик.

У цих умовах посилюється потреба переходу від фрагментарних механізмів підтримки до інтегрованої моделі державного регулювання, що поєднує фінансові, податкові та цифрові інструменти. Сучасні дослідження підкреслюють, що ефективність політики підтримки МСП визначається не кількістю програм, а рівнем координації між ними та здатністю держави оперативно адаптувати інструментарій до економічних змін [17, р. 41].

Одним із перспективних напрямів модернізації є впровадження data-driven підходу, заснованого на використанні Big Data для прийняття управлінських рішень. Аналіз податкових, фінансових і галузевих даних дозволяє державі визначати сектори малого бізнесу з найвищим потенціалом відновлення та підвищувати адресність підтримки. Паралельно цифровізація державних сервісів трансформує модель взаємодії між державою та бізнесом через автоматизацію процедур реєстрації, податкового адміністрування та отримання фінансової допомоги. Важливим елементом такої трансформації в Україні стала платформа «Дія.Бізнес», яка забезпечує доступ до адміністративних, грантових та освітніх сервісів [18].

Особливого значення набуває концепція смарт-регулювання, спрямована на мінімізацію часових витрат підприємця як одного з ключових невідновлюваних ресурсів малого бізнесу. Дослідження свідчать, що надмірна складність адміністративних процедур негативно впливає на продуктивність МСП та стримує їх інноваційну активність [4, 6]. У зв'язку з цим смарт-

регулювання передбачає розвиток цифрового обміну даними між державними інституціями, спрощення звітності та використання принципу «єдиного вікна».

Таким чином, інтегрований підхід до державної підтримки малого підприємництва, заснований на синергії фінансових, податкових і цифрових інструментів, формує більш гнучку та адаптивну модель регулювання. На відміну від традиційних антикризових заходів, така модель забезпечує не лише короткострокову стабілізацію діяльності МСП, але й створює передумови для їх довгострокової модернізації та підвищення конкурентоспроможності.

Перехід від діагностики системних деструкцій до формування цільової моделі державної підтримки малого підприємництва потребує трансформації традиційних інструментів у адаптивні механізми, здатні нівелювати гострий ресурсний дефіцит. Процес моделювання майбутніх напрямів розвитку передбачає впровадження гібридних фінансових інструментів, що базуються на синергії державних гарантій та альтернативних джерел капіталу. Застосування механізмів співфінансування, де державні грантові ресурси інтегруються з можливостями краудфандингових платформ або венчурного капіталу, дозволяє ефективно розподіляти фінансові ризики та забезпечувати доступ до ліквідності поза межами консервативної банківської системи.

Важливим вектором модернізації виступає податкове стимулювання інноваційної активності, яке має трансформуватися з практики загального зниження фіскального тиску в систему селективних преференцій, детермінованих рівнем цифровізації та енергоефективності суб'єктів господарювання. Такий підхід стимулює якісне оновлення матеріально-технічної бази малого бізнесу в умовах критичних інвестиційних обмежень.

Окрему увагу в межах моделювання варто приділити формуванню «регуляторних пісочниць» (regulatory sandboxes), які створюють безпечне

інституційне середовище для апробації нових бізнес-моделей без ризику застосування надмірних штрафних санкцій, що є критично важливим для збереження підприємницької ініціативи в умовах воєнних та економічних шоків [8]. Запропоновані заходи дозволяють змінити парадигму державних інтервенцій від пасивного субсидування до активного стимулювання ресурсоефективності та довгострокової інноваційної стійкості підприємницького сектору.

Реалізація запропонованої інтегрованої моделі державного регулювання зумовить системну трансформацію сектору малого підприємництва, що виражатиметься у суттєвій зміні ключових індикаторів його життєздатності. Прогнозний вплив поєднання фінансових, податкових та цифрових інструментів очікується насамперед у площині підвищення фінансової інклюзії та ліквідності суб'єктів господарювання. Впровадження гібридних механізмів підтримки дозволить залучити в обіг додатковий капітал, що сприятиме стабілізації операційного циклу підприємств навіть за умов високої вартості класичного банківського кредитування.

Важливим наслідком модернізації політики стане інтенсифікація технологічного оновлення та підвищення ресурсоефективності малого бізнесу. Податкове стимулювання, жорстко детерміноване показниками цифровізації, прискорить дифузю інновацій та дозволить нівелювати інфраструктурні обмеження, що відобразиться на зростанні питомої ваги інноваційно активних підприємств у загальній структурі економіки. Крім того, очікується суттєве зниження інституційних ризиків та поступова детінізація сектору. Розвиток «регуляторних пісочниць» та впровадження смарт-регулювання на основі аналізу великих даних мінімізують часові та фінансові витрати на адміністрування, створюючи умови, за яких прозорість діяльності стає економічно вигіднішою за перебування у неформальному секторі. У підсумку, формування адаптивної системи підтримки забезпечить вищий рівень опірності

малого підприємництва до зовнішніх шоків, гарантуючи його стійкість у довгостроковій перспективі.

Висновки. У межах проведеного дослідження здійснено систематизацію та критичне переосмислення інструментарію державного регулювання і стимулювання розвитку малого підприємництва в Україні в умовах воєнного стану та ресурсних обмежень.

Проведений аналіз дозволив ідентифікувати ключові бар'єри розвитку малого підприємництва. Встановлено, що його кризовий стан зумовлений сукупною дією внутрішніх, зовнішніх та інституційних обмежень, серед яких визначальними є дефіцит фінансових і кадрових ресурсів, а також логістичні та інфраструктурні розриви. Це свідчить про обмежену ефективність фрагментарних інструментів підтримки.

Доведено, що програми, зокрема «5–7–9%» та «єРобота», виконали стабілізаційну функцію, однак їх результативність знижується через фрагментарність, адміністративну складність і обмежену доступність для мікробізнесу через банківські вимоги.

Обґрунтовано перехід до інтегрованої моделі державного впливу, що базується на поєднанні фінансових, податкових і цифрових інструментів. Визначено, що впровадження data-driven підходу та розвиток цифрових сервісів, зокрема платформи «Дія.Бізнес», є передумовами смарт-регулювання та зниження транзакційних витрат.

Запропоновано практичні рекомендації щодо трансформації підтримки малого бізнесу: перехід до гібридних фінансових інструментів (держгарантії, краудфандинг, венчурне фінансування), селективне податкове стимулювання цифровізації та впровадження регуляторних «пісочниць» для тестування інноваційних моделей.

Визначено очікувані ефекти: підвищення фінансової інклюзії, активізація інновацій, зниження інституційних ризиків та поступова детінізація малого бізнесу.

Подальші дослідження доцільно зосередити на розробці критеріїв селективності податкових стимулів залежно від енергоефективності підприємств і на регіональній адаптації інструментів смарт-регулювання з урахуванням різних рівнів економічного ризику.

Список використаних джерел (ДСТУ 8302:2015)

1. Brown R., Rocha A. Entrepreneurial uncertainty during the COVID-19 crisis: Mapping the temporal dynamics of entrepreneurial finance. *Small Business Economics*. 2022. Vol. 58. P. 1–20. <https://doi.org/10.1007/s11187-022-00622-7>
2. OECD. *Financing SMEs and Entrepreneurs 2024: An OECD Scoreboard*. Paris: OECD Publishing, 2024. <https://doi.org/10.1787/fa521246-en>
3. Shepherd D. A., Wiklund J. Simple rules, sensemaking, and entrepreneurial action // *Journal of Business Venturing*. 2021. Vol. 36, no. 3. P. 106173.
4. Li Y. et al. Digital transformation and SME performance. *Technological Forecasting and Social Change*. 2023. <https://doi.org/10.1016/j.techfore.2023.122345>
5. Dangelico R., Pujari D. Mainstreaming green product innovation. *Journal of Cleaner Production*. 2021. <https://doi.org/10.1007/s10551-010-0434-0>
6. Rupeika-Apoga R., Petrovska K. Barriers to Sustainable Digital Transformation in Micro-, Small-, and Medium-Sized Enterprises // *Sustainability* . 2022. Vol. 14, no. 20. Art. 13558. DOI: <https://doi.org/10.3390/su142013558>
7. Shane S., Venkataraman S. The Promise of Entrepreneurship as a Field of Research // *Academy of Management Review*. 2000. Vol. 25, no. 1. P. 217–226. DOI: <https://doi.org/10.5465/amr.2000.2791611>

8. Nambisan S. Digital business transformation in innovation and entrepreneurship *Information & Management*. 2022. Vol. 59, Issue 3, Article 103620. DOI: <https://doi.org/10.1016/j.im.2022.103620>

9. Скрипниченко М. І., Кузнєцова Л. І. Виклики з боку попиту і пропозиції економіки України під час воєнних дій та оцінка їх впливу на макродинаміку. *Економіка України*. 2023. № 8. С. 47–66. DOI: <https://doi.org/10.15407/economyukr.2023.08.047>

10. Prygara O., Yarosh-Dmytrenko L. Business adaptation strategies in a turbulent market environment during wartime in Ukraine. *Вісник Київського національного університету імені Тараса Шевченка. Економіка*. 2023. № 223(2). С. 108–114. DOI: <https://doi.org/10.17721/1728-2667.2023/223-2/14>

11. Про схвалення Стратегії відновлення, сталого розвитку та цифрової трансформації малого і середнього підприємництва на період до 2027 року та затвердження операційного плану заходів з її реалізації у 2024-2027 роках: Розпорядження КМ України від 30 серпня 2024 р. № 821- р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/821-2024-%D1%80#Text>

12. Щорічний звіт Державної регуляторної служби України щодо стану ділового клімату в Україні за 2023 рік. Київ : ДРС, 2024. 84 с.

13. Gerasymenko O. Вплив воєнного стану на економічну активність в Україні. (2026). *LEGAL HORIZONS*, 28(1), 53-61. <https://doi.org/10.54477/LH.25192353.2026.1.pp.53-61>

14. Адміністрування податків в Україні в умовах воєнного стану: виклики та шляхи вирішення : наук. доп. / за заг. ред. Д. М. Серебрянського. Ірпінь : Державний податковий університет, 2023. 102 с.

15. Жаліло Я. А. Фінансові інструменти відновлення економіки України: виклики та пріоритети. *Економіка України*. 2024. № 2. С. 51–65.

16. Кобеля-Звір М. Я., Звір Ю. В. Вплив грантів програми «єРобота» за напрямком «Власна справа» на розвиток підприємництва в Україні // *Вісник*

Львівського торговельно-економічного університету. Економічні науки. 2025. № 82. С. 36–43. DOI: <https://doi.org/10.32782/2522-1205-2025-82-05>

17. SME Policy Index: Eastern Partner Countries 2024 : Assessing implementation of the Small Business Act for Europe / OECD, European Union. Paris : OECD Publishing, 2024. 118 p.

18. Gupta S., George J. Toward the Development of a Big Data Analytics Capability. *Information & Management*. 2022. Vol. 59(2). P. 113–121. <https://doi.org/10.1016/j.im.2021.103482>.

19. Міністерство цифрової трансформації України. Результати Дія.Бізнес у 2023 році: розвиток української підприємницької екосистеми в умовах війни результати розвитку цифрової екосистеми підтримки підприємництва. URL: <https://thedigital.gov.ua/news/business/rezultati-diyabiznes-u-2023-rotsi-rozvitok-ukrainskoi-pidpriemnitskoi-ekosistemi-v-umovakh-viyni>